

8.17x35.55	1	עמוד 13	הארץ - כותרת	21/02/2019	67309137-6
הכפר הירוק בית ה-90 - 90290					

פני הארץ צפירי רינת

מוצף בבטון

7 בוצת תלמידים מבית הספר של הכפר הירוק הגיעה בשבועות האחרונים לשטחים הפתוחים ליד המוסד החינוכי, שהוצפו במי גשמים. בשקדנות ובסבלנות רבה הם נכנסו למים ואספו סרט גים, ראשנים של דו-חיים ובעלי חיים נוספים. לאחר מכן העבירו אותם לבריכת חורף שהוכשרה על ידי בית הספר בתיאום עם רשות הטבע והגנים.

הפעילות בכפר הירוק היא חלק ממבצע הצלה של מיני בעלי חיים לפני שהשטחים המוצפים נעלמים לתמיד. בזמן כלשהו בשנה הבאה יעלו עליהם דחפורים ויכשירו אותם לבנייה במסגרת הרחבת שכונת מגורים בתחומי רמת השרון. בין היתר אוספים התלמידים ראשנים של טריטונים וחרפיות, שני מינים של דו-חיים הנמצאים בסכנת הכחדה.

הצלת המעט שנותר והעברתו לשטחים אחרים (שגם הם עלו לים להיעלם בעתיד) נהפכת לפעילות שגרתית בישראל. במקרה של רמת השרון ייערך על פי התכנון סקר אקולוגי לפני תחילת העבודות, ובעקבותיו אמורה חברת הבנייה להעתיק ולהציל מה שאפשר. בכפר הירוק חוששים, שהסקר מתקיים קרוב למדי למועד תחילת העבודות, ולא יהיה אפשר להציל את מה שחשוב להציל. מעיריית רמת השרון נמסר השבוע, שהעירייה מכירה בחשיבות הריאות הירוקות בעיר ושומרת ומרחיבה אותן: "בהסכם פיתוח השטח עם הקבלנים נכלל סקר עצים והעתקתם, שימור בריכת חורף, יצירת שלושה ערוצי נחלים והקפדה על שחזור ערכי הטבע הקיימים בשטח. התכנון נעשה בתיאום מלא עם הרשויות הנדרשות, ובהן המשרד להגנת הסביבה, כדי להבטיח שפארק מתוכנן שיוקם באזור ישרת את השכונה ואת הסביבה. הוראות התוכנית מחייבות עריכת תסקיר השפעה רחב היקף על הסביבה, שכולל סקר ערכי טבע, ונספח סביבתי, שכולל התייחסות לסוגי הצומח, מעברים לבעלי החיים וניהול מי נגר".

בין גדרה לחדרה נותרו רק פיסות קטנות של טבע, אך אין לזלזל בהן. לפעמים חשיבותן לשימור רבה יותר משטח דומה בשמורה גדולה

כיום נותרו רק פיסות קטנות של טבע בין גדרה לחדרה, ורבים מהן מאוימות. באשדוד יש לחצים להרחיב את הבנייה אל החורלות שמדרום לעיר, ובראשון לציון החולות הללו נעלמו כמעט לגמרי. בהרצליה יש תוכנית בנייה, שתעלים שטח בצפון מערב העיר שהוא ביתו של הצבי הארץי ישראלי.

באזור מישור החוף יהיו בקרוב יותר בריכות חורף מלאכותיות מאשר בריכות חורף טבעיות. חלק גדול מהבריכות כבר יובשו לטובת בנייה, ואחרות מוקפות מכל עבר בכבישים ובמכנים. במתחם הגדול של התעשייה הצבאית ברמת השרון יש תוכנית לבניית אלפי יחידות דיור. רק מעט יישאר מהשטחים הפתוחים שנותרו בתחום הזה, בהם שטחים של אדמת חמרה, שהיא בית הגידול של כמה ממיני הצומח הייחודיים ביותר של ישראל.

פיסות הטבע הללו ראויות להגנה, גם אם מדובר בשטחים כה קטנים, עד שזוכו לכינוי "שמורות עציץ". אמנם הן אינן מספקות מרחבים כמו השמורות במדבר יהודה והנגב, או אפילו בגלבוץ והכרמל, אך הן משמשות עוגן חשוב למינים רבים של צומח וחי, ובעבור תושבי הערים שטחים אלה מאפשרים נגישות לטבע ליד הבית. למשל, גבעות הכורכר בין ראשון לציון לנס ציונה, או בריכת החורף בנתניה, ובמקרה של תל אביב בריכות החורף ליד מש"רד הרישוני בסמוך לחולון ורצועת החוף מצפון לשדה דב.

עד לאחרונה נטו מומחים לשימור לזלזל בכתמים הקטנים של הטבע, אבל הם מתחילים לשנות את גישתם. לא מזמן פירסמה קבוצת מדענים מארבע מדינות מאמר חשוב בנושא בכתב העת של האקדמיה האמריקאית הלאומית למדעים (PNAS), ובו ניתחו מחקרים מרחבי העולם על כתמי טבע קטנים. אחת ממסקנותיהם המרכזיות היא, שבמקרים רבים יש לשטח טבעי קטן, המוקף בשטחים בנויים או מעובדים, חשיבות גדולה בכל הנוגע לשימור מגוון ביולוגי. אחת הסיבות לכך היא, שיש בשטח כזה ייצוג למספר גדול של מינים שהיו קיימים באותו אזור. כתם טבע של עשרה דונם יהיה בעל ערך גדול הרבה יותר משטח בהיקף דומה שהוא חלק משמורת טבע גדולה. הבחנה זו נכונה בעיקר כשמדובר בשטח בעל מבנה מורכב. שטח בעל מבנה אחיד, כמו רצועה ארוכה וצרה לאורך כביש או נחל, יהיה בעל ערך נמוך יותר.

במקרה של ישראל, מה שנשאר באזור המרכז ושוליו הוא כה מצומצם, שערכו גבוה במיוחד. לכן יש הצדקה לתת לשטחים הללו מעמד מוגן ולמנוע בנייה בתוכם. כיום יש בידי ארגונים ירוקים, מדענים ורשויות מקומית מידע המאפשר מיפוי וסימון שטחים המתאימים לשימור. הצעד הבא הנדרש הוא, שוועדות תכנון ובנייה יאשרו תוכניות לשימור שטחים אלה. גם בעיצומו של משבר דיור ומצוקה כלכלית-חברתית יש להילחם בעבור פרפרים, צפרדעים, לטאות ואירוסים. תושבי השכונה ברמת השרון העומדת להתרחב הם אלה שצריכים להתייצב בחזית המאבק ולדרוש שיאפשרו לשכונתם בטבע להמשיך להתקיים.